

El Cabanyal, història amarga

Periòdicament, segons es coneixen –o filtren– sentències judicials, la qüestió del Cabanyal torna a la palestra. La possible resolució del TSJ, favorable al perllongament d'una avinguda que, en cas que es faci, destruirà el barri, és només un nou capítol d'una llarga pugna. Presentem alguns elements per conèixer més de prop els detalls de l'amarga història.

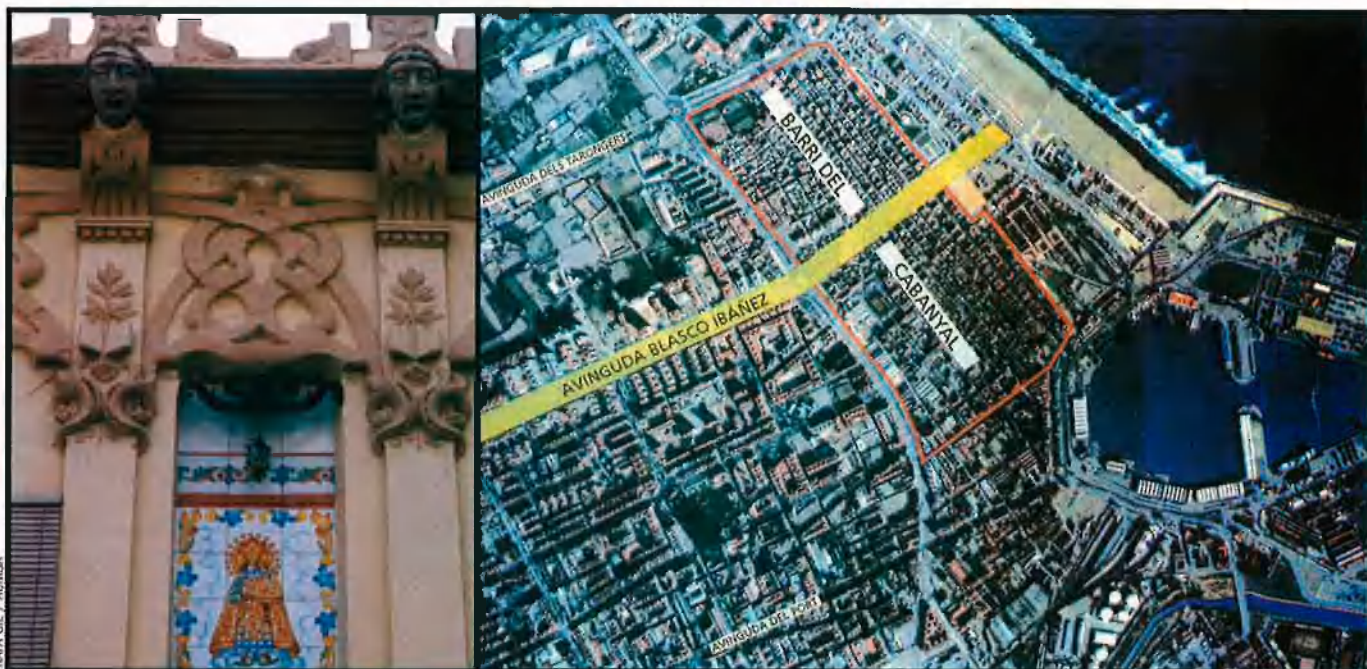
L'any 1897, València s'annexionava el Poble Nou de la Mar (municipi format pel Cabanyal, el Canyamelar i el Cap de França). I sembla que a hores d'ara encara no hagi sabut resoldre la relació amb aquesta part que vol d'ella mateixa, sense fer-li mal i emmalaltir de retruc. Com si, per unir-s'hi, hagués de destruir terreny colonial, des de fa anys la ciutat amenaça l'antic poble de pescadors del Cabanyal-Canyamelar amb una espasa de Dàmocles en forma d'avinguda que, sota el paraigua d'"unir València amb el mar" amaga la destrucció d'una zona declarada Bé d'Interès Cultural.

Tot i que el projecte hagi estat titllat d'antic, innecessari, destructor o, fins i tot, "hortera" (qualificatiu que li va atorgar ben gràficament l'arquitecte Oriol Bohigas, una de les moltes personalitats que han pres partit a favor del Cabanyal), i malgrat també l'oposició continuada (i raonada) dels veïns –amb els quals, dit sigui de passada, l'Ajuntament de València sempre s'ha negat a dialogar–, l'actual alcaldessa, Rita Barberà, sembla especialment entossudada a dur-lo a terme. L'explicació, més enllà de la mera obstinació, potser es troba en la necessitat que l'alcaldessa pugui sentir de deixar per a la posteritat urbana una petjada digna del seu cognom.

Si bé és cert que València va pensar fer camí cap a la mar des de final del segle XIX, també ho és que entre aquell projecte de "ciutat jardí", ideat per Casimiro Meseguer l'any 1893, i l'actual avinguda de Blasco Ibáñez (una via de trànsit amb edificis de volumetria i arquitectura situades a distància sideral de la proposta

de Meseguer), ja no hi ha pràcticament cap relació. Com tampoc no n'hi ha entre la proposta del "passeig de València al Cabanyal", que així s'anomenava inicialment el traçat, i la intenció de passar-hi a través: la nova via de comunicació que es projectava encetava trajecte als jardins del Real i l'acabava a la llinda amb el terme municipal de l'aleshores independent Poble Nou. Per tant, com recorda Maria Rosa Soldevilla, professora d'Història de l'Arquitectura Contemporània, el projecte, "si ens atenem a fidelitats de tipus històric, ja ha arribat al seu final".

Però el Cabanyal-Canyamelar és tota una llaminadura per a l'especulació: una franja urbana paral·lela al mar, a 400 metres de la universitat, connectada amb l'autopista d'entrada i sortida a la ciutat, amb estació de tren i, ara, a tocar del nou nucli definit per a la propera celebració de la Copa de l'Amèrica. Si bé és altament improbable un enderrocament generalitzat per donar via lliure a l'edificació desfermada, els veïns entenen aquesta possible intervenció com una primera falca destructora: trencar la característica trama urbana del Cabanyal-Canyamelar (amb llargs carrers paral·lels a la mar que segueixen el traçat establert per les antigues barraques, cases baixes amb doble orientació est-oest, i un nombre important de travessies per a vianants), desmembrar un barri amb una viva interconnexió social (malgrat l'oblit interessat a què l'ha sotmès l'Ajuntament, la sòlida voluntat dels seus habitants n'ha mantingut, contra vent i marea i fatuos projectes faraònics, la identitat), permetre l'enderrocament de cases protegides, alçar una muralla entre les dues meitats artificials

A l'esquerra, detall del modernisme popular que caracteritza les cases del Cabanyal-Canyamelar. A la dreta, traçat que preveu el projecte de perllongació de l'avinguda de Blasco Ibáñez, a través d'aquest peculiar barri de la ciutat i antic poble de pescadors.

(les alçàries que preveu el perllongament, a banda i banda de la nova avinguda, superen de molt la mitjana de la zona)... tot això és obrir la porta a la destrucció de tota la resta.

La falca, però, ja fa anys que la té interposada, el Cabanyal. La suspensió de les llicències d'obres, el fet que porti més de

quinze anys exclòs del PGOU i sense un pla especial, o la incertesa respecte a l'execució –o no– del perllongament i el seu traçat han comportat el manteniment de la zona en una mena de llimb urbanístic que n'ha accelerat la degradació. Paradoxalment, i com recorda la plataforma Salvem el Cabanyal, la mateixa demora

de l'Ajuntament a l'hora de dur a terme el pla especial de protecció que per imperatiu legal ha d'executar li serveix de "pretext" per a un projecte "que comporta la transformació del barri, al·legant com a causa que està molt degradat".

Una de les paradoxes més cruels d'aquesta ja llarga història –i dolorosa:

Cronologia breu

1988

■ Govern municipal del PSPV-PSOE. Redacció del Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU) de València. L'accés fluid al mar s'entén com a objectiu irrenunciable, però la solució concreta queda ajornada a un estudi posterior. S'acota una àrea de planejament diferit que es denomina "Conjunt Històric Protegit Cabanyal-Canyamelar", que s'haurà de desenvolupar mitjançant un pla especial.

1991

■ Rita Barberà (PP), nova alcaldessa. Continuen l'abandonament i la degradació a la zona. Suspesos els permisos d'obres.

1993

■ El barri és declarat Bé d'Interès Cultural (BIC) per la Generalitat

Valenciana, fet que li ha de garantir l'especial protecció.

1994

■ Signatura d'un conveni marc entre el Govern de la Generalitat Valenciana (PSPV-PSOE) i el municipal (PP); sembla que es resolen els dubtes del 1988 i que s'opta per la conservació.

1996

■ Noves amenaces sobre el Cabanyal. Un equip de la Universitat Politècnica de València proposa plans alternatius que no comportin la destrucció de la zona.

1997

■ L'Ajuntament inicia els tràmits per dur a terme el projecte.
■ La Comissió de Peticions del Parlament europeu accepta un es-

crit de queixa presentat per una de les associacions de veïns.

■ L'Ajuntament de València acorda encarregar a Aumsa (Societat Anònima Municipal Actuacions Urbanes de València) la redacció del pla de reforma interior del conjunt històric protegit del Cabanyal-Canyamelar.

1998

■ Es crea la plataforma Salvem el Cabanyal i comencen les seves accions reivindicatives.
■ Es presenten 4.000 escrits contra el pla municipal.
■ L'Ajuntament aprova de tirar endavant el planejament, amb l'oposició de tots els partits polítics llevat del PP.
■ Un grup de veïns afectats pel perllongament denuncia Rita Barberà i els regidors que van votar a

favor d'encarregar a una empresa municipal la redacció del projecte.

■ La Junta de Govern de la Universitat de València aprova una resolució de suport al Cabanyal.
■ Primer "Cabanyal, Portes Obertes", trobada anual amb l'art des de les cases amenaçades.

1999

■ El ple municipal aprova inicialment el projecte: el pla especial de protecció i reforma interior (PEPRI) del barri del Cabanyal-Canyamelar.
■ Aumsa obre oficina d'"informació" al Cabanyal. Els veïns denuncien que practica *mobbing* immobiliari.
■ Urbanisme estima en 26.740 milions de pessetes el cost total d'execució del pla del Cabanyal (mentre que, un any enrere, l'Ajun-

Alguns NOMS, i càrrecs, per recordar

Álvaro Aleixandre

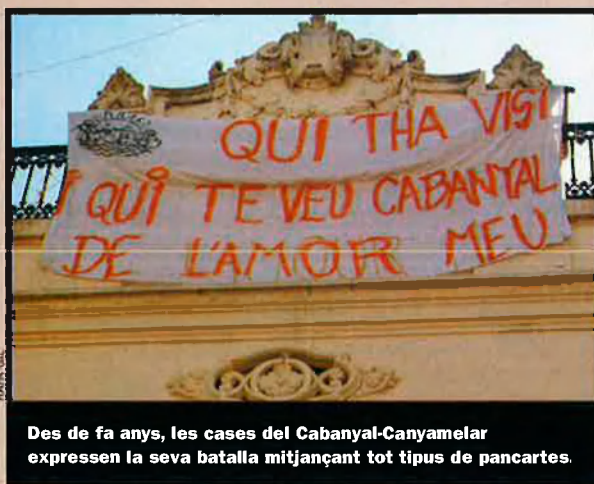
Advocat urbanista. Autor d'un dels informes encarregats per l'Ajuntament per presentar a la Conselleria de Cultura, que va realitzar quan era cap del Servei d'Assessorament Urbanístic de l'Ajuntament de València. Ara és secretari de Planificació i Ordenació Territorial per a la província de València, de la Conselleria de Territori i Habitatge.

Juan Antonio Altés

Va ser cap del Servei de Planejament de l'Ajuntament de València. Autor d'un dels informes que l'Ajuntament va encarregar (i pagar) per remetre a la Conselleria de Cultura i favorable al pla. Amb Escribano, Altés és un dels màxims responsables tècnics del PGOU de l'any 1988. Les zones amb més concentració d'edificis catalogats en aquest PGOU són les illes condemnades a desaparèixer pel perllongament.

Mariano Ayuso Ruiz de Toledo

Sent magistrat de la sala del contenciós del Tribunal Superior de Justícia, va

Des de fa anys, les cases del Cabanyal-Canyamelar expressen la seva batalla mitjançant tot tipus de pancartes.

presentar vot particular contra la suspensió cautelar del pla del Cabanyal aprovada el març de l'any 2002. Poc després entrà al despatx "Broseta Abogados", el qual treballa directament per a la Generalitat Valenciana i per a alguns dels grans promotors immobiliaris. Com a director de l'àrea de dret administratiu d'aquest bufet, Mariano Ayuso Ruiz de Toledo atén l'assessorament jurídic en els casos de finançament d'infraestructures públiques i privades.

Consuelo Ciscar

Entre juliol del 1999 i gener del 2001 va ser directora general de Promoció Cultural i Patrimoni Artístic de la Conselleria de Cultura. Va negar l'existència de l'informe emès per la unitat d'inspecció de Patrimoni Històric que sol·licitava refusar el pla del Cabanyal per considerar-lo contrari a la llei de patrimoni cultural. Poc després de ser blanc d'una querrela per aquest motiu, l'informe va aparèixer. Quan encara no havia passat un mes de

la llum verda de Cultura al pla, fou nomenada directora general de Promoció Cultural, amb rang de subsecretària. Actualment és directora de l'IVAM.

Vicente Corell i Joaquín Monfort

Arquitectes. Autors del pla del perllongament de l'avinguda de Blasco Ibáñez pel Cabanyal. Recentment han realitzat el projecte d'una altra promoció d'Aumsa al barri del Grau, lligada amb el proper esdeveniment de la Copa de l'Amèrica.

tament de València parlava de 9.000 milions).

■ Important manifestació pel centre de València contra el perllongament.

■ S'arriba a les 110.318 al·legacions contra el pla.

■ Rita Barberà anuncia que el perllongament estarà fet "en dos anys".

2000

■ Membres de la plataforma fan una vaga de fam al centre de València que durarà 22 dies.

■ L'Ajuntament aprova la documentació del pla i la remet a la Conselleria de Cultura perquè hi doni el vistiplau.

■ La Facultat de Dret de la Universitat de València afirma que el pla és "clarament il·legal".

■ Campaña de la Plataforma de recuperació de façanes de cases afectades pel perllongament.

■ Es fa públic que els arquitectes d'Aumsa al Cabanyal cobren 1 milió de pessetes al mes. L'oficina ja havia costat, oficialment, 33,5 milions de pessetes.

■ La Conselleria de Cultura ajorna per a tres mesos més el seu informe sobre el pla del Cabanyal.

■ La Direcció General de Patrimoni filtra als mitjans de comunicació que l'ampliació contradiu la llei valenciana de patrimoni. La filtració s'interpreta com un avís a l'Ajuntament perquè porti nous arguments que permetin donar llum verda al projecte (i/o com un moviment en la batussa Zaplana-Rita).

■ El jutjat d'instrucció núm. 17 de València admet a tràmit una querrela presentada per Salvem el Cabanyal contra la directora de Patrimoni per presumpta prevaricació.

■ El conseller de Cultura, Manuel Taracón, declara que l'Ajuntament "no ha fet correctament els

deures" i no ha afegit prou informes justificatius a la documentació del pla perquè es pugui acollir a les excepcions permeses per la llei de patrimoni cultural per intervenir sobre un BIC.

■ Nova pròrroga de la Conselleria de Cultura perquè l'Ajuntament presenti informes.

2001

■ L'Ajuntament lliura a la Conselleria cinc informes que li justifiquen el projecte. Dos dies després, la sotssecretària de la Conselleria de Cultura ja pot resoldre la qüestió i dona via lliure al perllongament sense tenir en compte ni els informes dels tècnics de la mateixa Conselleria ni els de la plataforma.

■ La Sindicatura de Greuges emet un informe recomanant a la Conselleria de Cultura l'anul·lació del projecte municipal (Emília

Caballero, aleshores síndica en funcions, serà blanc d'una virulenta campanya per part del Partit Popular).

■ L'Ajuntament aprova el projecte amb els vots del PP, en un tens debat i entre les protestes de representants veïnals.

■ La Conselleria d'Obres Públiques aprova l'homologació i el pla especial i reforma interior del Cabanyal-Canyamelar.

■ Les Corts Valencianes nomenen Bernardo del Rosal nou síndic de greuges.

■ La Conselleria de Cultura aparta del seu lloc l'arquitecte inspector encarregat del patrimoni històric-artístic a la ciutat de València, autor d'informes contraris al pla.

■ La Plataforma anuncia la presentació d'un recurs contenciós administratiu demanant la paralització parcial del pla de perllongament.

José Díaz Delgado

Magistrat president de la sala del contencions administratiu del TSJ, càrrec designat pel Govern de la Generalitat Valenciana. Tenia el càrrec pendent de renovació, la qual cosa va succeir el passat 1 d'abril. Aquest setembre ha estat candidat de l'opció conservadora per obtenir un lloc a la sala tercera del contencions administratiu del Tribunal Suprem espanyol, càrrec que no ha aconseguit perquè la candidatura de Margarita Robles, en una tensa sessió al ple del Poder Judicial, va obtenir més vots.

Miquel Domínguez

Regidor d'Urbanisme de València. El 1998 va prometre pisos "bombó" a l'avinguda del Port per als reallotjaments del Cabanyal. Encara és hora que algú n'especifiqui les condicions. Ha estat implicat, amb altres regidors del PP i l'actual conseller d'Agricultura –i aleshores director general de la Policia–, Juan Cotino, en l'adquisició d'un solar inclòs en el pla especial de protecció i reforma del barri del Carme de València.

Alejandro Escribano

Va ser director del PGOU de València. Autor d'un dels informes de l'Ajunta-

ment, favorable al pla, que contradiu, per tant, la presència d'uns valors dels quals l'any 1988 reconeixia l'existència. No se li coneix experiència destacada en qüestions de patrimoni cultural, i el seu ascens professional es vincula, en cercles relacionats amb l'arquitectura, amb els seus lligams polítics amb el PSPV-PSOE, que governava el 1988. Actualment treballa des de l'àmbit privat per a algunes de les principals promotores urbanístiques de València.

Ascensión Figueres

Entre juliol del 1999 i juny del 2001 va ser subsecretària de la Conselleria de Cultura i Educació. Ella va signar l'informe favorable emès el mes de gener de l'any 2001. Al juny d'aquell any la nomenaren presidenta de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL).

no oblidem que es tracta de milers de persones afectades i de més de 1.500 habitatges amenaçats de destrucció– és potser que l'Ajuntament hagi revestit un projecte destructiu amb el mantell del pla especial de protecció i rehabilitació que la zona necessita, tot lligant el perllongament de l'avinguda a la rehabilitació del que quedés del barri. I això malgrat que, sobre el paper, les lleis de patrimoni històric prohibeixin tant enderrocar indiscriminadament habitatges de conjunts històrics com que les noves construccions hi tinguin tipologies i formes diferents.

Al capdavant, com apuntava en el seu moment Vicenç M. Rosselló, catedràtic de Geografia de la Universitat de València, "per molta disquisició i mangarrufa jurídica que es manege, la debilitat argumental no es pot amagar: un pla de protecció no es fa per justificar una destrucció; és una arma de defensa, no d'atac".

Núria Cadenas

La Barcelona de Porcioles

Octubre de 2004

■ La Universitat Politècnica de València (UPV) lliura una medalla a Salvem el Cabanyal per la defensa de la preservació del patrimoni cultural, arquitectònic i social.

2002

■ El TSJ dicta la suspensió cautelar del pla.

2003

■ Es posa en marxa l'oficina de participació ciutadana Escoltem el Cabanyal, amb el suport de la UPV.

2004

■ Membres de la plataforma es manifesten a Brussel·les mentre al Parlament europeu Camps i Barberà presenten la Copa de l'Amèrica al Comitè de Municipis i Regions d'Europa.

■ El Tribunal Suprem espanyol refusa el recurs de l'Ajuntament per aixecar la suspensió cautelar del perllongament.

■ Es filtra a la premsa la sentència del TSJ, que sembla que serà favorable al pla per deu vots contra vuit. Salvem el Cabanyal anuncia recurs al Tribunal Suprem.

En 1973, Josep Maria de Porcioles deixava, després de 16 anys, de ser l'alcalde de Barcelona. Trenta anys després, un grup de periodistes i professionals que van denunciar en un informe l'especulació urbanística del seu mandat, revisiten el porciolisme, destacant les llums i les ombres d'una etapa marcada pel franquisme.

L'Avenç. Consell de Cent, 278, 1r 2a
08007 Barcelona - Telèfon 93 488 34 82
lavenc@lavenc.com / www.lavenc.com

I al novembre
Miquel Martí i Pol, poeta del poble